

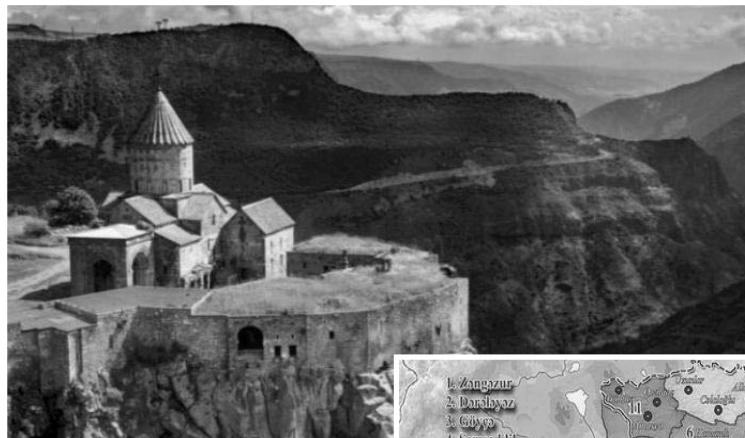
Qərbi Azərbaycan İcmasıının Avropa Şurasının insan hüquqları üzrə komissarı Dünya Miyatoviç ilə görüşməsinə, bu günlərdə Varşavada ATƏT-in İnsan Ölçüsü Konfransı çərçivəsində tədbir keçirməsinə, Haaqada ATƏT-in milli azählər üzrə komissarlığının tədbirində iştirakına Ermənistanın verdiyi reaksiya bir daha bu dövletin siyasetində azərbaycanlılara qarşı olan etnik nifretin səviyyəsini göstərir. Bununla Ermənistan həm də söz azadlığına və vətəndaş cəmiyyətinin fealiyyətinə nə qədər dözümsüz yanaşığını nümayiş etdirib. Bu fikirlər Qərbi Azərbaycan İcmasının mövzu ilə bağlı bəyanatında yer alıb. Bəyanatda həmçinin vurğulanır ki, Ermənistan hökuməti dialoqdan qaćmaq üçün guya İcmanın ona qarşı ərazi iddiası irəli sürdüyünü iddia edir. Qərbi Azərbaycan İcması bir daha bildirir ki, onun Ermənistanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyinə qarşı heç bir iddiası yoxdur və yeganə məqsədi azərbaycanlıların Ermənistanın dədə-baba yurdlarına dinc şəkildə qayıdışını təmin etməkdən ibarətdir.

“QƏRBI AZƏRBAYCAN BİZİM TARİXI TORPAĞIMIZDIR”

“Qərbi azərbaycanlılar qanunsuz olaraq dəfələrlə deportasiyaya məruz qalmış toplumdur. Onların hüquqları bərpa edilməlidir və onlara öz doğma torpaqlarına qayıtmalıdır”. Bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyanlı ilə görüşü zamanı bildirmişdir. Tarixin müxtəlif dövrlərində Azərbaycanlılar öz əzəli torpaqlarından uzaqlaşdırılmış, deportasiyaya məruz qalmışdır. XIX əsrə Çar Rusiyası tərəfindən Osmanlı və İran ərazisindən ermənilərin kütəvi şəkildə Cənubi Qafqaza köçürülməsi ilə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarında siixidiriləməsi prosesine başlanılıb. XX əsrin əvvəllərində azərbaycanlılara qarşı məqsədönlü şəkildə həyata keçirilmiş etnik təmizləmə, soyqırımı siyaseti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərlə, faciələrlə üzləşib. Mərhələ-mərhələ gerçəkləşdirilən bu plan nəticəsində azərbaycanlılar indi Ermənistan adlandırılaraq ərazidən - min iller boyu yaşadıqları öz doğma tarixi torpaqlarından qovularaq kütəvi qətl və qırğınlara məruz qalıb, xalqımıza məxsus minlərlə tarixi-mədəni abidə və yaşayış məskənləri məhv edilib. “Qərbi Azərbaycan bizim tarixi torpağımızdır, bunu bir çox tarixi sənədlər təsdiqləyir, tarixi xəritələr təsdiqləyir, bizim tariximiz təsdiqləyir. Ancaq əfsuslar olsun ki, ermənilər Qarabağda kimi, Qərbi Azərbaycanda da bizim bütün tarixi, dini abidələrimizi yerlə-yeşsan ediblər, dağıdılara, azərbaycanlıların tarixi ırsını silmək istəyiblər, ancaq buna nail ola bilməyiblər. Çünkü tarix var, sənədlər var, xəritələr var.” - deyə dövlət başçısı bildirib.

AZƏRBAYCANI NAXÇIVANDAN VƏ TÜRKİYƏDƏN COĞRAFI NÖQTEYİ-NƏZƏRDƏN AYIRMAQ ÜÇÜN ATILMIŞ ADDIM

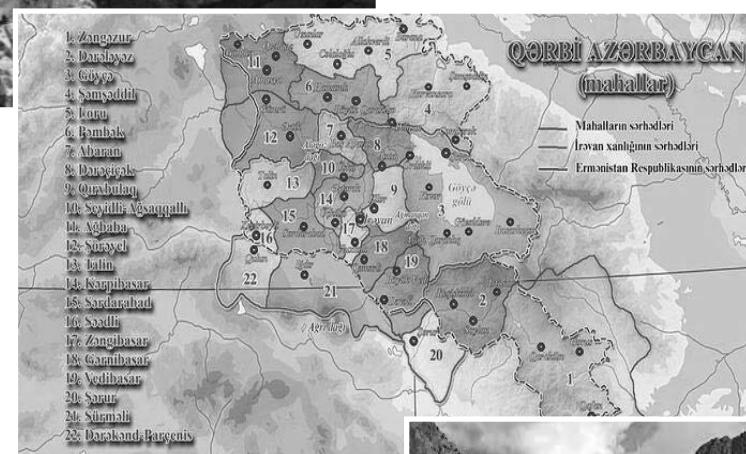
Zəngəzur tarixi, əzəli yurdumuzdur

Son iki yüz il ərzində regionda gənən mürəkkəb siyasi proseslər nəticəsində azərbaycanlılar öz əzəli yurdalarından zorla köçürülməyə, etnik təmizləmə və deportasiya siyasetinə məruz qalıblar. Ermenilərin “tarixi əzəli torpaqları”nı yaratmaq siyaseti mərhələ-mərhələ həyata keçirilib. Əvvəlcə onlar Azərbaycan torpaqlarında, yeni keçmiş İrəvan xanlığı ərazisində kiçik Ermənistan Respublikasını yaradıb, tədricən onun ərazisini böyüdüblər. Tarixdən bəllidir ki, İran və Rusiya arasında “Gülüstən”, “Türkməncay”, Rusiya və Türkiye arasında “Andrianopol” müqaviləsi imzalandıqdan sonra İran və Türkiye'dən ermənilərin kütəli surətdə Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi həyata keçirilib.

Torpaqları zəbt olunan azərbaycanlılar isə sünü şəkildə qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə salınıblar. Tarixdən bize məlumdur ki, 1918-ci il mayın 28-də müstəqilliyini bəyan edən Azərbaycan yənə də erməni milletçilərinin torpaq iddiaları ilə üz-üzə gelir. Vaxtılıq Rusyanın tərkibinə Azərbaycan xanlığı kimi daxil olmuş İrəvan xanlığının ərazisində erməni dövləti yaratmaq idəyasını ortaya atılır. Həmin dövrə Azərbaycan siyasetçiləri tarixi şəraitə uyğun olaraq bir sırə güzəştlərə getməyə mecbur olurlar. Erməniperəst qüvvələrin və millətçilərin yürütdükleri məkrli siyaset nəticəsində 1923-cü ildə Azərbaycanın az sayda ermənilərin yaşadıığı ərazisində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradılır. Bundan sonra azərbaycanlıların öz doğma ocaqlarından zorla qovulması və onlara qarşı etnik təmizləmə siyasetinin yeni mərhəlesi başlanır. Nəticədə XX əsrin müxtəlif dövrlərində iki milyona yaxın soydaşımız öz tarixi torpaqlarından qovulur, etnik təmizləmə siyasetinin qurbanına çevrilərək didərgin salınırlar.

“1920-ci ildə sovet hökumətinin qərarı və erməni millətçilərinin təkidi ilə bizim digər tarixi torpağımız Zəngəzurda Azərbaycandan ayrıb Ermənistana birləşdirdilər. Bu, xalqımıza qarşı növbəti cinayət idi. Bunun da məqsədi tam aydın idi. Birincisi, erməni millətçiləri sovet hökumətində mühüm vəzifələrde iddi. Digər tərəfdən, Azərbaycanı Naxçıvandan və Türkiyədən coğrafi nöqteyi-nəzərdən ayırmak üçün atılmış bir addım idi”, - deyən Cənab Prezident diqqətə çatdırıb ki, Zəngəzurun Ermənistana verilməsi bir daha onu göstərir ki, bu, çox yanlış, sehv addım idi və dediyim kimi xəyanət idi: “Hətta səndən güclü olan qüvvə qarşısında heç vaxt geri addım atmamalısan, her zaman öz hü-

ququnu qorunmalısan, xüsusiələ doğma torpağını qorunmalısan. Bununla Qərbi azərbaycanlıların faciələri bitmədi. Hamımız yaxşı bilirik ki, 1948-1953-cü illərdə xalqımız növbəti deportasiyaya məruz qalmışdır.

“170-DƏN ÇOX KƏNDDƏ ANCAQ AZƏRBAYCANLILAR YAŞAYIRDILAR”

Azərbaycanın tarixi mahali olan Zəngəzur da erməni işğalçılıq siyasetinin qurbanına çevirilir. Zəngəzur mahalı Qafan, Gorus, Qarakilsə (Sisian), Muğru, Zəngilan, Qubadlı və Laçını əhatə edirdi. XX əsrin əvvəllərində Zəngəzur mahalında 149 türk kəndi, 91 kürd kəndi və 81 erməni kəndi var idi. Qərbəndə Zəngəzur, şərqi Qarabağ dağları bu qədim mahalın sıpərinə çevrilib. Çar Rusiyası dövründə Yelizavetpol quberniyasının tərkibində olub. 1905-1907 və 1914-1920-ci illərdə silahlı erməni dəstələrinin törediyi qırğınırlar nəticəsində bu mahalda təxminən yarı milyon müsəlman həlak olmuşdur. Həmin illərdə Zəngəzurda 115 müsəlman kəndi yer üzündən silinmişdir. 4472 qadın və uşaq erməni silahlıları tərəfindən vəhşiliklə qətl yetirilmişdir. Zəngəzurun

Ermənistənə verilməsi 1920-ci il noyabrın 30-da keçirilən Azərbaycan K/B/P MK Siyasi və Təşkilat bürolarının birgə iclasının qəbul etdiyi qərarı ilə həll olunmuşdu. Nəticədə Zəngəzur qəzasının 6.742 kv. versti Ermənistanın 3.105 kv. versti Azərbaycan SSR tərkibində qalmış, 3.637 kv. verstlik hissəsi isə Ermənistənə verilmişdi.

Tarixi proseslərin davamı olaraq, iyirminci əsrin sonunda 1988-ci ildən başlayaraq, Ermənistən silahlı qüvvələrinin ölkəmizə hərbi təcavüzu nəticəsində Zəngəzurda, Göyçədə, Dərələyəz, İrəvanda, Vedidə -indiki Ermənistən adlanan torpaqlarda yaşayan azərbaycanlılar dədə-baba yurdlarından qovuldular. “1980-ci illərin sonlarında sovet hö-

mənbələrdə, müxtəlif səyyahların yazılarında göstərilib ki, Zəngəzur türkələrin qədim yurd yeri olub. Zəngəzurdakı türk mənşəli toponim adlarının çoxluğu da bu fikri təsdiqləyir. Xalqımıza qarşı həyata keçirilən tarixi ədalətsizlik öz qiymətini alacaq. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışlarının birində “Azərbaycanın əzəli torpağı olan Zəngəzur Azərbaycandan ayrıb Ermənistana verilmesi böyük ədalətsizlik idi”, - deyə bildirmişdir. Çünkü Zəngəzur tarixi, əzəli Azərbaycan torpağıdır, - deyən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev Zəngəzurun tarixi dövrdəki əhalisinin mütləq əksəriyyətinin azərbaycanlıları olduğunu qeyd etmişdir. Təbii ki, mənbələrdə göstərildiyi kimi, Zəngəzurun bütün yaşayış məntəqələrinə adları Azərbaycan adları olub. Tarixi ədalətsizliyin sağalmayan yara olduğunu qeyd edən Cənab İlham Əliyev “vaxt geləcək və biz azərbaycanlılar bütün tarixi torpaqlarımıza qayidaçaq”, - deyə əminliyin ifadə etmişdir. Artıq həmin zaman yetişib. “Bizim dədə-baba torpağımızdır: bütün Zəngəzur - Şərqi və Qərbi Zəngəzur”, - deyən Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, əgər Şərqi Zəngəzur varsa, deməli, Qərbi Zəngəzur da var: “Bəli, Qərbi Zəngəzur bizim dədə-baba torpağımızdır. Demişəm ki, biz oraya qayitmalıyıq. Heç kim bizi dayandıra bilməz. Mütləq qayıdacaq, çünki bunun başqa yolu yoxdur”.

Bizim əzəli torpaqlarımızın İrəvan xanlığı, Zəngəzur mahalı, digər torpaqlar üzərində indi Ermənisi-

oldu və həm Qarabağda, həm o vaxtkı Ermənistən Respublikasında xalqımıza qarşı növbəti cinayət başlandı. Azərbaycanlılar tarixi diyarı olan Qərbi Azərbaycandan deportasiya edildi və biz bu tarixi yaxşı bilirik, xatırlayıq və azərbaycanlıların yaşadıqları o məntəqələrin sayını da yaxşı bilirik - 170-dən çox kənddə ancaq azərbaycanlılar yaşayırıdlar. Sonuncu kəndimiz Nüvədi 1991-ci ilin avqustunda deportasiyaya məruz qaldı. O da azmış kimi Qarabağda da xalqımıza qarşı cinayət töredildi”.

1988-1989-cu illərdə azərbaycanlıların tarixi-ətnik torpaqlarından - Ermənistəndən növbəti deportasiyasi baş verib, nəticədə 250 min azərbaycanlı qaçqın düşüb. Bu hadisəyə, o cümlədən Dağlıq Qarabağın Ermənistənə birləşdirilməsi cəhdlerinə Azərbaycan xalqının etirazı ona qarşı 1990-ci ilin yanvarında Sovet qoşunlarının yeridilməsinə, Bakıda və Azərbaycanın digər şəhər və rayonlarında kütəvi qırğınlara səbəb olub.

“ZƏNGƏZURUN AZƏRBAYCANDAN AYIRIB ERMƏNİSTANA VERİLMƏSİ BÖYÜK ƏDALƏTSİZLİK İDİ”

Kütəvi terrora məruz qalan azərbaycanlıların son nümayəndələri məcburiyyət qarşısında qalıb Zəngəzur türk edəndən sonra, burada onlara məxsus yüzlərlə tarixi, maddi-mədəniyyət abidələri ermənilər tərəfindən dağıdıraraq məhv edilib. Bu gün Ermənistən Respublikasının ərazisində qalan Zəngəzur tarixi Azərbaycan torpağıdır. Tarixi

tan dövleti yaradılıb. Tarixi mənbələr də sübut edir ki, Ermənistən yerləşdiyi ərazi qədim türk, Azərbaycan torpaqlarıdır və Azərbaycanın da tarixi həqiqəti bərpa etmək haqqıdır. Əgər bu ərazinin adı Zəngəzurdusa və Azərbaycan ərazisində daxildirsə, ölkəmizin ayrılmaz hissəsidir, buna necə saxtalaşdırmaq olar. Bu qeyri-mükündür!

Cənab Prezident bildirib ki, indi bütün kommunikasiyalar açılanın sonra, əlbəttə, biz qayıdacaq və Azərbaycan əhalisi öz dədə-baba torpaqlarına qayidacaq: “Üçüncü 10 noyabr Bəyanatında göstərilir: Bütün qaçqınlar öz doğma torpaqlarına qayitalıdırlar. Bizim doğma torpağımız Zəngəzurdur, bizim doğma torpağımız Göyçə mahalıdır, İrevandır. Biz qayıdacaq, əlbəttə”.

Əlbəttə ki, Azərbaycan Prezidentinin qüdrəti və apardığı uğurlu xarici və daxili siyaset sayesində Qərbi azərbaycanlıların da tarixi torpaqlarına qayidəcəyi gün uzaqda deyil. Ölkəmizin iqtisadi və sosial inkişafı, beynəlxalq nüfuzunun artması, xalqımızın rifahının yüksəlməsinə və daha gözəl gələcəyin temin edilməsinə xidmət edən dövlət siyaseti daha böyük uğurları bizlərə şədəcəqdır. Göründüyü kimi, bütün hədəf və məqsədimiz ayındır. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqı, Azərbaycan ordusu 44 günlük müharibədə qələbə ezməni dünyaya nümayiş etdirdi ki-mi, bundan sonra da qarşıya qoyduğu məqsədləri reallaşdıracaqdır.

Zümrüd BAYRAMOVA